

Pranešimo apie etikos pažeidimus sistemų efektyvumas

Dr. Agnė Jurčiukonytė
MRU PVF Vadybos institutas /
Verslo inovacijų laboratorija
agne.jurciukonyte@mruni.eu

Pranešimas apie etikos ir kt. pažeidimus (angl. *whistleblowing*)

- “Informacijos atskleidimo aktas, atliekamas esamo ar buvusio organizacijos nario, siekiant atskleisti nelegalias, nemoralias ar neteisėtas veiklas, vykdomas jo kolegų ar vadovų kontrolėje, asmenims ar organizacijoms, kurios gali pakeisti tos veiklos tolesnį vykdymą” (Near, Miceli, 1985).
- Etinės dilemos, kylančios šiame procese: lojalumas, pasitikėjimas, konfidencialumas profesijos/grupės/organizacijos/kolegos atžvilgiu

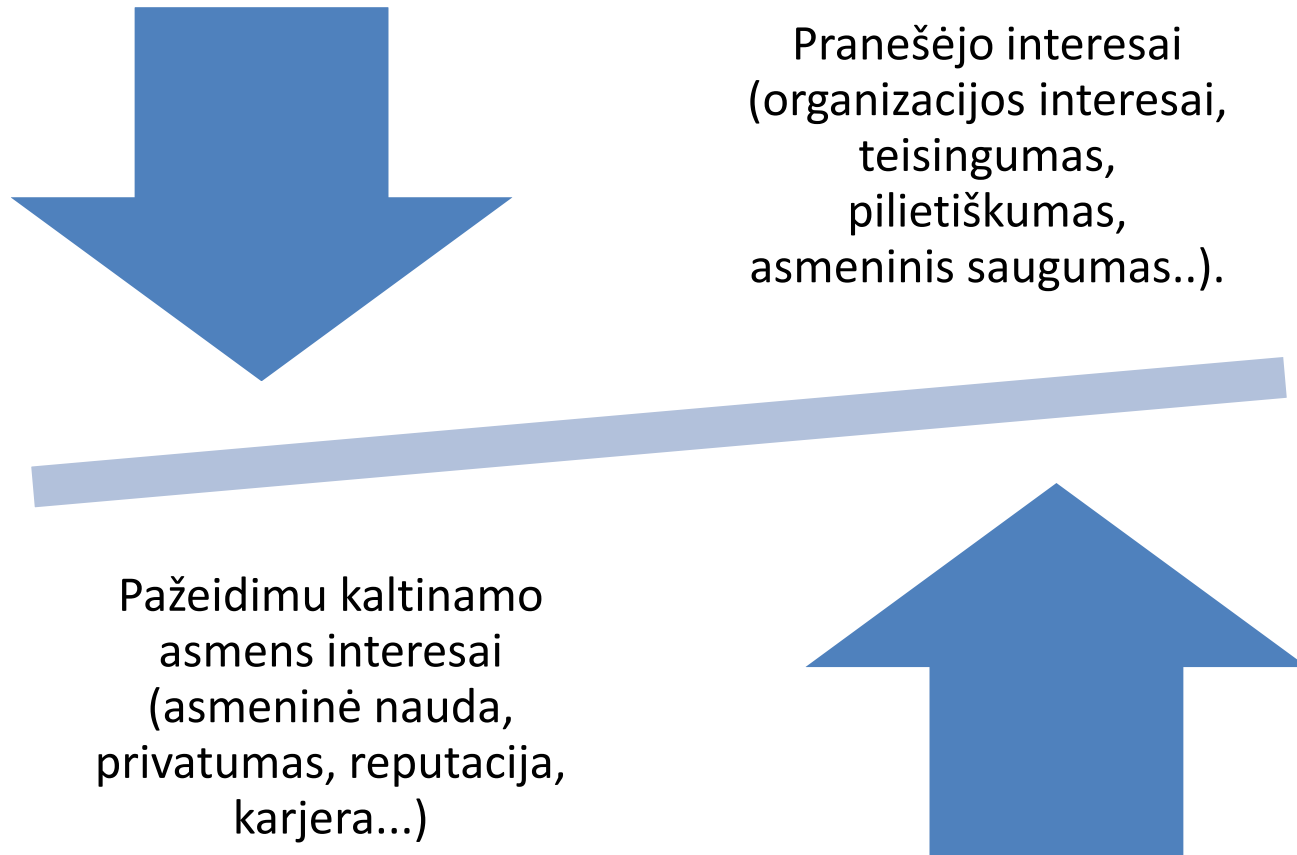
Pranešimo apie etikos ar kt. pažeidimus sistema

- Organizacijos teisės aktais nustatyta, darbuotojams žinoma ir patikimai veikianči priemonių, skirtų pateikti pranešimą apie etikos ar teisės normų pažeidimą, visuma.
- Pvz., JAV tokios sistemos ir etikos kodeksai yra privalomi visoms biržoje listinguojamoms bendrovėms (Sarbanes-Oxley aktas, 2002)
- **Problema:** kai kurios Europos šalys dėl kultūrinių ir teisinių skirtumų nepalankiai vertina anoniminius pranešėjus (pvz., Vokietija, Prancūzija, žr. Rauhofer, 2007). **Taip pat ir Lietuva.**

Pranešimo sistemos efektyvumas

- Pranešimo apie pažeidimus organizacijoje sistema turi leisti **efektyviai** išvengti ir identifikuoti neetiškas ar galimai neteisėtas veiklas, tame tarpe sukčiavimą, saugumo pažeidimą, darbuotojų diskriminavimą ar priekabiavimą.

Pranešimo apie prasižengimą dalyvių interesų santykis organizacijoje

“Švilpuko pūtiko” patiriamos neigiamos pasekmės (Lubelin, et al., 1995):

- Pozicijos praradimas
- Atleidimas
- Neatestavimas
- Neaukštinimas pareigose
- Nekeliamas atlyginimas
- Pastovaus įdarbinimo nebuvimas
- Išteklių tyrimams netekimas/negavimas
- Mažinama parama tyrimams
- Komandiruočių išteklių mažėjimas
- Vertinamų užduočių netekimas
- Sumažėjusi kolegų parama
- Trukdymas.
Spaudimas/atidėliojimas
- Spaudimas atsisakyti kaltinimų
- Atsakomieji kaltinimai
- Ostrakizmas
- Grasinimai teismais
- Lėtesnis recenzavimas
- Ilgesnis projektų įvertinimas
- Kita

Iš ko patiriamos neigiamos pasekmės (Proc.) (Ibid):

1. Mokslo institucijos darbuotojai:

- Universiteto administracija: 14.7 %
- Dekanas: 20.6 %
- Katedros vedėjas: 19.1 %
- Laboratorijos vedėjas: 4.4 %
- Centro direktorius: 10.3 %

2. Kolegos: 22.1 %

3. Akademinio nesąžiningumu
apkaltintas asmuo: 36.8 %

4. Mokslinė/profesinė bendrija:
11.8 %

5. Studentai: 1.5 %

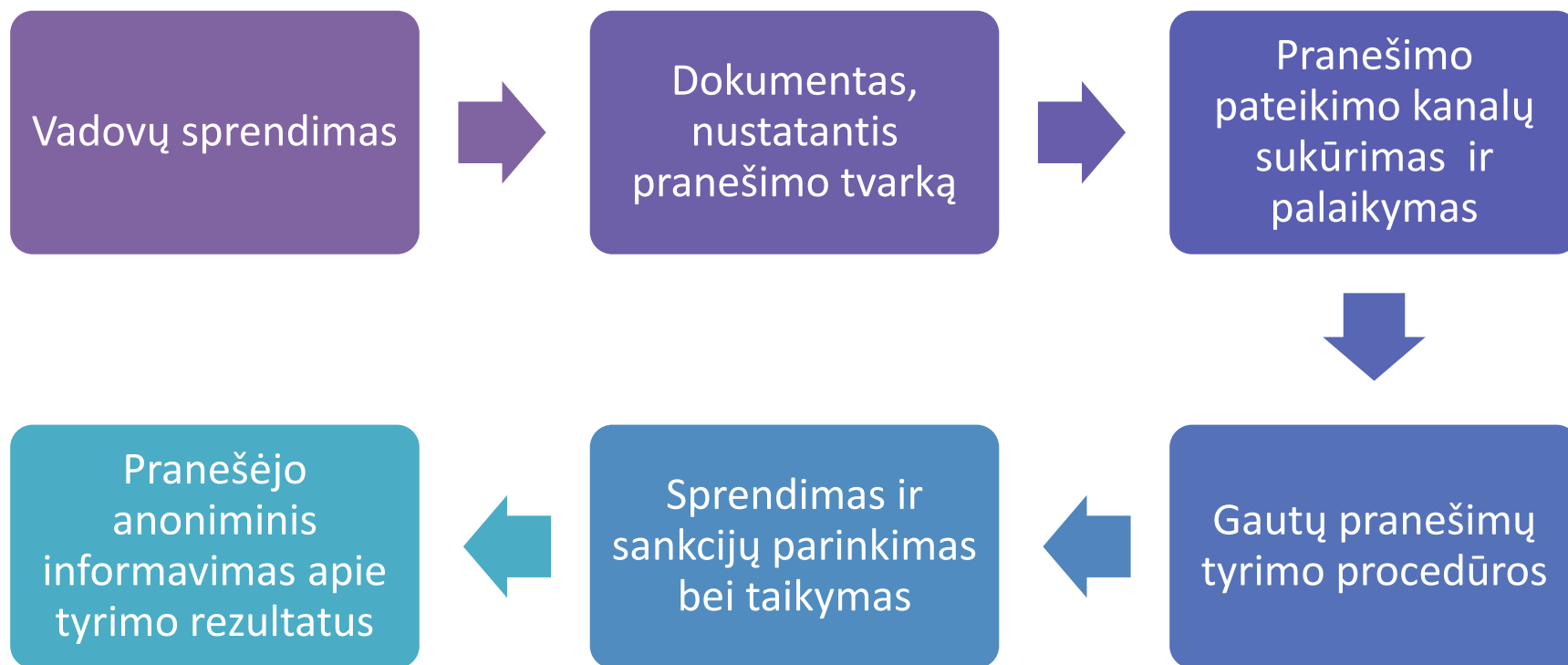
6. Kiti asmenys: 17.6 %

Pačios rimčiausios neigiamos
pasekmės kyla iš institucijos
administracijos (88.2 proc.)
ir iš apkaltintojo (23,5)

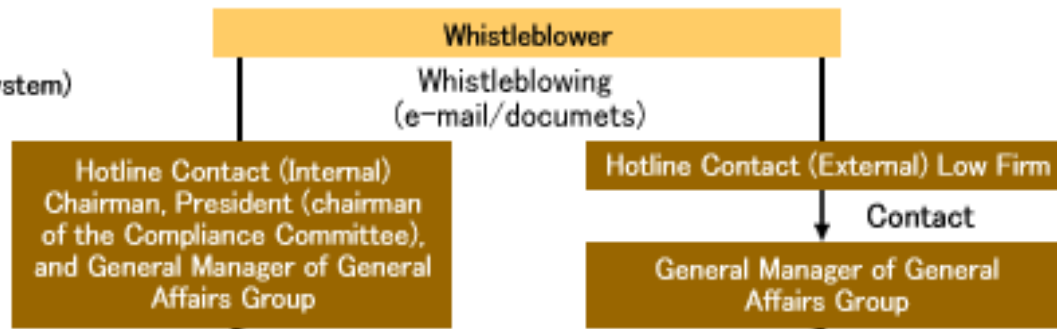
Poveikis pranešėjų asmeniniam gyvenimui (neigiamas poveikis procentais) (Lubalin et al, p. 44):

- Fizinė sveikata: 27.9 %
- Psichinė sveikata: 51.5 %
- Finansinė padėtis: 33.8 %
- Tapatybė: 17.6 %
- Savigarba: 22.1 %
- Santuoka: 25.0 %
- Šeima: 23.5 %
- Sutuoctinis: 27.9 %
- Vaikai: 14.7 %

Anoniminio pranešimo sistema (etikos infrastruktūros organizacijoje vienas iš elementų)

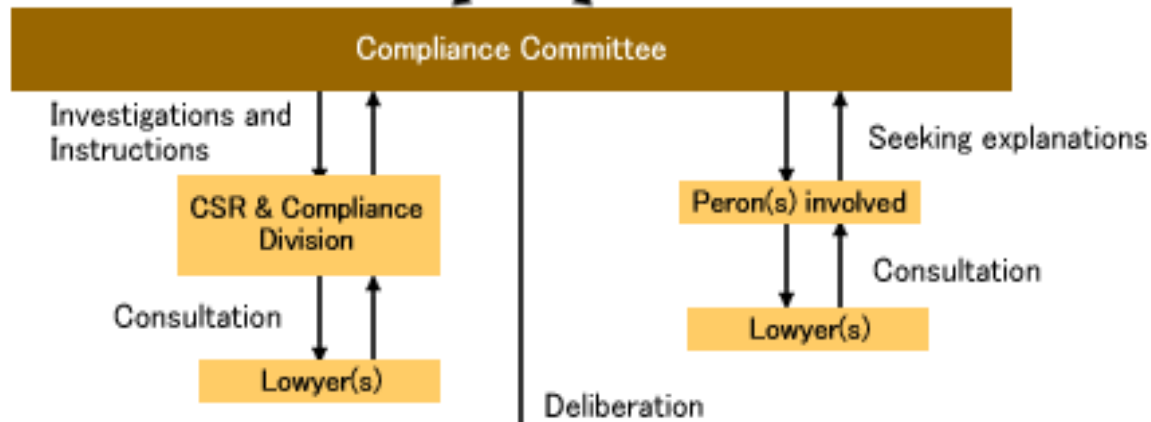
Whistleblowing
(Rules of the Hot Line System)

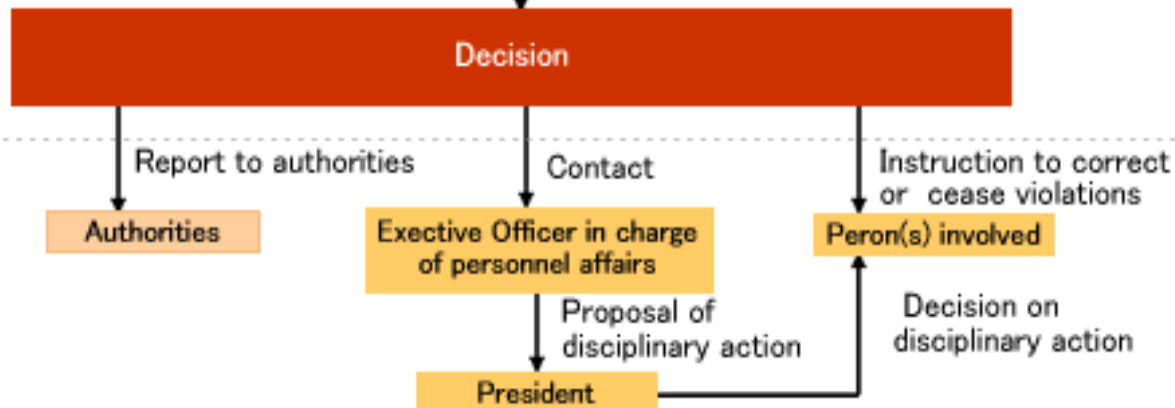
Entrustment

Entrustment

Investigations
(Rules of Operation of Compliance Committee)
(Detailed Rules for Responding to Compliance Matters)

Response
(Detailed Rules for Responding to Compliance Matters)

Columbia universiteto (JAV) pranešimo pateikimo pvz.

Pranešamos problemos pobūdis:	Prašoma pasirinkit kategoriją, kuri atitinka pražangą.
Pražangoje dalyvavę asmenys:	Prašoma pateikti savo vardą arba galima pasirinkti likti nežinomam. Prašoma nurodyti kitus asmenis, kurie buvo įtraukti į pranešamą įvykj.
Incidento detalės:	Prašoma pateikti esminę informaciją apie incidentą.
Priedai:	Galima prikabinti bylas, susijusias su pranešama problema. Bet kokie priedai yra neatsiejama patiekiamo pranešimo dalis.
Atvejo identifikavimo numeris:	Pateikus pranešimą, pranešėjas gauna atvejo identifikavimo numerį, pagal kurį gali pasitikrinti, kokie yra pranešimo nagrinėjimo rezultatai.

<http://www.compliance.columbia.edu/hotline.html>

Anominio pranešimo sistemos, administruojamos trečiųjų šalių

- <https://www.mysafeworkplace.com/StaticContent.aspx?staticPage=WhatToReport>
-
- https://secure.ethicspoint.com/domain/en/default_reporter.asp
-
- <http://www.iviewsystems.com/anonymous-reporting>
-
- <https://www.mysafecampus.com/StaticContent.aspx?staticPage=Anonymous&headerImage=Anonymous>
-
- <http://i-sight.com/resources/how-to-introduce-an-ethics-hotline-system-into-your-company/>
-
- <http://www.whistleblowersecurity.com/blog/global-fraud-is-on-the-rise>

Išvadų vietoje

- Organizacijose pasitaiko netinkamo jos narių elgesio atvejų, apie kuriuos nėra kito būdo sužinoti, tik kitų narių pranešimo keliu.
- Būtina keisti požiūrį į sąmoningus ir organizacijos / visuomenės interesus ginančius subjektus (švilpuko pūtikus), palaipsniui adaptuoti pažangiąsias neetiško elgesio prevencijos praktikas vietinės kultūros kontekste.
- Universitetai ir Akademinės etikos kontrolieriaus tarnyba turi kurti pozityvų požiūrį į anoniminių pranešimo kanalus ir lydinčias procedūras, užtikrinančias pranešėjų ir kaltinamų asmenų teisę į bešališką ir faktais pagrįstą, konfidencialumą užtikrinantį procesą.

Literatūra

1. Jubb, P.B. 'Whistleblowing: a restrictive definition and interpretation', *Journal of Business Ethics* Vol 21, pp 77–94, 1999
2. Jurčiukonytė, A. (2014) Plagiarism scandal in academia: a case study. In *Societal innovations for global growth: research papers*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. No. 1(3) p. 13-35. ISSN 2335-2450. <<http://socin2014.mruni.eu/wp-content/uploads/2014/12/Societal-Innovations-for-Global-Growth.pdf>>.
3. Lubalin, J.; Ardini M.; Matheson J. 1995. *Consequences of Whistleblowing for the Whistleblower in Misconduct in Science Cases*. ORI. [<http://ori.hhs.gov/sites/default/files/final.pdf>, accessed 2014 10 01].
4. J P Near and N P Miceli 'Organisational dissidence: the case of whistle blowing', *Journal of Business Ethics* Vol 4, pp 1–16, 1985.
5. Rauhofer, J. (2007): Blowing the Whistle on Sarbanes-Oxley: Anonymous Hotlines and the Historical Stigma of Denunciation in Modern Germany, *International Review of Law, Computers & Technology*, 21:3, 363-376.